

De voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Den Haag

1 december 2006

Ons kenmerk

BVE/lenl/2006-43667

Onderwerp

Inspectierapport 'Nederlands in het mbo'

Bijlage(n)

Rapport

Aanleiding

Op grond van een publicatie van SLO (*Nederlands in het vmbo. Een enquête onder docenten*. SLO, 2006) heeft uw Kamer in het vragenuur van 25 april 2006 vragen gesteld aan mijn voorganger over Nederlands in het mbo. Op zijn voorstel heeft de Inspectie van het Onderwijs deze vragen meegenomen in het incidentele onderzoek naar de naleving van de 850-urennorm. Door de scholen te bevragen die al voor dit laatste onderzoek waren geselecteerd, kon relatief snel een eerste indruk worden verkregen van de stand van zaken.

De uitkomsten van het onderzoek zijn kwantitatief van aard. De inspectie heeft deze gelegd naast de uitkomsten van een in 2004 door het Centrum voor Innovatie van Opleidingen (Cinop) uitgevoerd verkennend onderzoek, dat meer kwalitatief van aard (want voor een belangrijk deel op meningsvorming gebaseerd) is.¹

Hierbij bied ik u het inspectierapport 'Nederlands in het mbo' aan.

Onderstaand treft u mijn reactie op de bevindingen aan.

Vraagstelling

Het inspectieonderzoek moest antwoord geven op de volgende vragen:

- ***In welke mate besteden mbo-instellingen in hun opleidingen aandacht aan het vak Nederlands?***
- ***Zijn er verschillen tussen bestaande opleidingen en nieuwe opleidingen voor wat betreft die aandacht?***

¹ *Nederlands in het middelbaar beroepsonderwijs. Een verkennend onderzoek naar het onderwijsaanbod Nederlands en de taalvaardigheid van de leerlingen*. Cinop, 2004. Aan dit onderzoek hebben ca. 210 docenten, 150 deelnemers op niveau 1-2 en 180 deelnemers op niveau 3-4 meegewerkt.

Samenvatting van de bevindingen

De inspectie concludeert aan de hand van de door haar uitgevoerde steekproef dat het aantal uren Nederlands dat in het mbo verzorgd wordt, **gemiddeld tussen de 2,5 en 3 uur per week** ligt. Daarbij gaat het om uren die, onder verschillende benamingen, in meerdere of mindere mate herkenbaar in lesroosters en programma's zijn opgenomen. De inspectie merkt op dat hierbij waarschijnlijk sprake is van een lichte onderschatting, in verband met onderdelen Nederlands die ondergebracht zijn in project gestuurd onderwijs. Een deel van de activiteiten voor Nederlands is, zeker bij de nieuwe opleidingen, ondergebracht in projecten waarvan het vak Nederlands deel uitmaakt. De uren zijn hierdoor niet goed herkenbaar in de roosters, waardoor het niet goed mogelijk is om precies te bepalen hoeveel uren aan het vak Nederlands besteed worden.

De vraag of er verschil is tussen oude en nieuwe opleidingen, is volgens de inspectie niet heel precies te beantwoorden. ***Vooraf in de hogere leerjaren van de nieuwe opleidingen is het aantal uren taalonderwijs dat in het rooster herkenbaar terug te vinden is, iets lager dan in de oude opleidingen. Daar is echter ook meer project gestuurd onderwijs. In het eerste jaar is er weinig verschil tussen oude en nieuwe opleidingen. Deelnemers aan nieuwe opleidingen vinden in iets hogere mate dat zij voldoende Nederlands krijgen dan deelnemers aan de oude opleidingen.***

Het is volgens de inspectie de vraag of het aantal uren Nederlands dat wordt aangeboden, toereikend is om de taalbeheersing van de deelnemers op voldoende niveau te brengen. Uit het verkennende onderzoek van Cinop komt naar voren dat 60 tot 70 procent van de ondervraagde docenten vindt dat het taalniveau van de deelnemers tekortschiet om de opleiding met succes te kunnen volgen. De inspectie wijst erop dat dit probleem gedurende een langere tijd in de onderwijs carrière is ontstaan, zoals ook is gesignaleerd in het Onderwijsverslag 2004/2005. Naar het idee van de inspectie hebben veel leerlingen al vanaf de basisschool een taalachterstand, die ertoe leidt dat ze vervolgens in het vmbo moeite hebben het onderwijs te volgen. Het zijn die leerlingen die voor een belangrijk deel in de bve-sector instromen.

Dit neemt niet weg dat in de opvatting van de inspectie het middelbaar beroepsonderwijs wel aansluit bij de gesignaleerde problematiek. Het gegeven dat er in de opleidingen op de lagere niveaus duidelijk meer aandacht is voor Nederlands dan op de hogere niveaus, duidt er immers op dat men zich ervan bewust is dat daar de grootste problemen liggen.

Een oplossing van het probleem kan volgens het inspectierapport echter niet alleen in het mbo gevonden worden, maar vergt een bredere aanpak over de onderwijssectoren heen.

Reactie

Het inspectierapport dwingt mij tot maatregelen. Ik zal daarom recente ontwikkelingen in het kader van het herontwerp mbo aangrijpen om te streven naar een minimumniveau van taalvaardigheid onder alle deelnemers. Allereerst wil ik echter enkele misverstanden uit de weg ruimen en de beleidscontext verduidelijken.

Om te beginnen wijs ik erop, dat in het vmbo Nederlands een verplicht vak blijft met een door OCW vastgesteld examenprogramma dat afgesloten wordt met een centraal examen. Een beperkt aantal scholen integreert delen van het programma in andere (beroepsgerichte) vakken. Omdat de eindtermen en het centrale examen overeind blijven, doet dit echter niets af aan de kwaliteit en het niveau van Nederlands in het vmbo.

Het herontwerp kwalificatiestructuur / mbo leidt soms tot de beeldvorming dat hierin Nederlands wordt 'afgeschaft'. Dit is niet juist. Wel zien we in het mbo de genoemde integratie met beroepsgerichte vakken sterker terug.

De eisen aan Nederlandse taal, voor zover van belang voor de beroepsuitoefening, zijn geformuleerd in elk kwalificatiedossier.

In november 2005 hebben de drie bewindslieden van OCW u het *Aanvalsplan Laaggeletterdheid 2006-2010 'Van A tot Z betrokken'* toegezonden.² Dat plan is besproken met de vaste Commissie voor OCW in december 2005. Het bevat concrete maatregelen om laaggeletterdheid tegen te gaan, waarvoor tot en met 2010 iets meer dan € 20 mln beschikbaar is. In feite echter geeft het plan een samenhangend beeld van alle maatregelen die verband houden met de beheersing van het Nederlands. Relevant, ook in het kader van het onderhavige inspectieonderzoek, zijn onder meer de passages over:

- doorlopende taalleerlijnen;
- voor- en vroegschoolse educatie;
- schakelklassen;
- verbetering van het taalonderwijs in het primair onderwijs;
- bestrijding van dyslexie en leesproblemen;
- taalbeleid in het voortgezet onderwijs;
- taalbeleid in het middelbaar beroepsonderwijs;
- terugdringen van schoolverzuim en van voortijdig schoolverlaten;
- competentieontwikkeling en deskundigheidsbevordering van leraren.

In het voorjaar van 2007 ontvangt uw Kamer de toegezegde brede rapportage over de voortgang bij de uitvoering van het Aanvalsplan.

In de hoop een en ander in het juiste perspectief geplaatst te hebben, wil ik nu nader ingaan op het rapport. Wat opvalt is dat deelnemers uit 'nieuwe' mbo-opleidingen iets positiever zijn over de aandacht die aan Nederlandse taal wordt besteed dan deelnemers uit 'oude' opleidingen.

² Tweede Kamer 2005-2006, 30 300-VIII, nr. 142

Uit het onderzoek van de inspectie blijkt dus vooralsnog geen negatieve invloed van het competentiegerichte herontwerp van (de kwalificatiestructuur voor) het middelbaar beroepsonderwijs op de aandacht voor dit vak.

Voor een aantal niet-beroepsgerichte aspecten zijn kwalificatie-eisen geformuleerd in het zogenaamde brondocument Leren, Loopbaan en Burgerschap. Dit document schrijft voor aan welke vereisten iedere mbo-opleiding op de genoemde terreinen moet voldoen.³ De Stuurgroep Competentiegericht Beroepsonderwijs stelt voor in het brondocument geen aanvullende taaleisen te stellen. Het is in haar opvatting aan de instelling om te bepalen welke aanvullende eisen gesteld worden. Omdat de omgeving van de school een grote invloed heeft op het taalbeleid, zouden regionale afspraken over inhoud en niveau van Nederlands (en moderne vreemde talen) veel meer richting geven aan de ontwikkeling van competente burgers dan centraal vastgestelde normen. Van de instellingen verwacht de Stuurgroep dat ze hun maatschappelijke en regionale verantwoordelijkheid óók formuleren wat betreft hun taalbeleid, waarbij de verantwoording plaatsvindt in het Onderwijs- en Examenreglement.

Dit standpunt van de Stuurgroep heeft tot kritische reacties geleid. Mijn inzet, vooral met het oog op doorstroom mogelijkheden van de deelnemer, is om op het gebied van taal en rekenen minimumeisen vast te leggen in het genoemde brondocument. Er moet getoetst worden of de deelnemers aan deze eisen voldoen. Op die manier kan een fundament worden gelegd waar het gaat om de taalbeheersing van alle deelnemers in het middelbaar beroepsonderwijs. Uiterlijk in februari 2007 wil ik hierover overeenstemming bereiken met de sector. Een ketting is zo sterk als de zwakste schakel. We moeten niet het risico lopen dat een belangrijke schakel in de nog te ontwikkelen doorlopende leerlijn taal en rekenen van primair tot hoger onderwijs, in sommige regio's of sectoren te zwak kan zijn.

Het is duidelijk dat de beheersing van het Nederlands op de basisschool, in het vmbo en in het mbo gedurende langere tijd een aandachtspunt zal moeten blijven. Er komt dan ook een breder onderzoek naar het taalniveau in de verschillende onderwijssectoren door de inspectie. Dat is uw Kamer al toegezegd bij brief van 2 juni 2006 over 'Werken in het onderwijs' (Tweede Kamer 2005-2006, 27 923, nr. 31).

In deze brief heeft de Minister van OCW u een pakket maatregelen geschetst, dat een *ketenaanpak* beoogt. Er is een onderzoek in gang gezet naar de ontwikkeling van doorlopende leerlijnen rekenen en taal van primair tot hoger onderwijs. Voor de lange termijn worden specificaties van de kerndoelen voor de onderbouw van het voortgezet onderwijs ontwikkeld voor rekenen, wiskunde en Nederlands. In het mbo betreft dit specificaties rekenen en taal in de kwalificatieprofielen en in het beroepsgerichte deel van de opleiding tot onderwijsassistent. De brief gaat nader in op een specifieke zorg: het niveau van (aankomende) studenten aan de pedagogische academies voor het basisonderwijs (pabo's). Met ingang van het cursusjaar 2006-2007 worden diagnostische taal- en rekentoetsen afgenomen bij instromende pabo-studenten en bij leerlingen/deelnemers voortgezet onderwijs/mbo in het laatste jaar van hun opleiding, indien zij voornemens zijn in te stromen in de pabo. Tegelijkertijd wordt

³ Het brondocument is recent uitgebracht en met toelichting te raadplegen op de internetsites van het COLO en de MBO Raad.

geïnteriseerd welk remediërend materiaal beschikbaar is en of eventuele lacunes dienen te worden opgevuld.

Conclusie

Gezien het voorgaande stel ik voor:

- uit te voeren wat is opgenomen in het Aanvalsplan Laaggeletterdheid 2006-2010 en de brief van 2 juni 2006 over 'Werken in het onderwijs'
- wat betreft het mbo in overleg met de sector uiterlijk in februari 2007 overeenstemming te bereiken over het stellen van minimumeisen aan de taalvaardigheid van alle deelnemers, die ook getoetst worden
- de uitkomsten van het toegezegde bredere inspectieonderzoek te gebruiken voor nadere besluitvorming door het volgende kabinet, in elk geval over aard en intensiteit van het toezicht.

De staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,

Bruno Bruins